

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrť leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemanje pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrť leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 14. septembra 1900.

Politični oddelek.

Razpust poslanske zbornice.

Vest, ki je že več tednov krožila po vsem časopisju, da se namreč razpusti poslanska zbornica, se je minolo sobote končno vendar-le uresničila. Ta dan je uradni list „Wiener Zeitung“ priobčil cesarski patent, ki se glasi tako-le:

„Cesarski patent od 7. septembra l. 1900., zadevajoč razpust državnega zbora in razpis novih volitev.

Mi Franc Jožef Prvi, po božji milosti cesar avstrijski, kralj ogerski in češki itd. itd. dajemo na znanje:

Člen I. Poslanska zbornica državnega zbora je razpuščena.

Člen II. Splošne nove volitve za državni zbor je takoj razpisati in jih izvršiti.

Dano v Našem glavnem in prestolnem mestu dne 7. septembra l. 1900., v 52. letu vladanja.

Franc Jožef I. r.

Körber, Wittek, Spens, Rezek, Giovanelli, Welsersheimb, Böhm, Hartel, Call, Piętak“.

S tem cesarskim patentom se je končala skoro teden dni trajajoča kriza, ki je nastala vsled tega, ker so razne stranke se ustavljale Körberjevim načrtom. Kolikor se je moglo izvedeti, je Körber doznal, da Čehi ne mislijo odnehati od obstrukcije, hotel najprej oktroirati nov volilni red, jezikovni zakon za Češko in Moravsko in nov pravilnik. Temu so se uprle skoro vse obstoječe stranke, zlasti oktroiranju novega volilnega reda, vsled česar je bil ta del načrta pokopan skoro v tistem trenutku, kakor se je porodil. Oktroiranju novega pravilnika in jezikovnega zakona se je uprl minister Rezek, razpustu pa je nasprotoval minister Piętak. Bili so trenotki, ko je bilo Körberjevo ministrstvo v največji nevarnosti, zakaj Poljaki, nemški liberalci, diplomacija in vojaški krogi so silili na to, da naj se vlada poveri

drugim rokam, ki bo s persekucijami ukrotila Čehe. Tudi to ni obveljalo, in tako so se naposled Poljaki morali udati, in je bil sklenjen razpust poslanske zbornice.

Vlada je vzroke razpustu razložila v daljši izjavi, ki jo je priobčila „Wiener Zeitung“ v neuradnem delu. V tem komentarju razpustnemu patentu je rečeno:

„Že tri leta nedostaje državni upravi konstitucionalne utrdbe in kontrole, ostalo je nerešenih največ vladnih predlog in posebno še obsežni gospodarski program, ki je bil predložen državnemu zboru. Vsaka, še tako nujna reforma je obtičala.

Vse želje prebivalstva, ki se tičejo pospeševanja splošnega blagostanja ter njegove lastne davčne moči, in katere kaže izpolniti toliko bolj, kolikor se višajo potrebščine države kakor dežel in občin. morajo zaostajati za jedinim, nikakor na cele države zadevajočim vprašanjem o ureditvi uradnega jezika v posameznih pokrajinah države.

Veliki uspehi svetovne industrije in svetovne trgovine so pripadli drugim državam. Avstrija in njeni narodi so mogli doseči le oni malenkostni delež, kateri sta si pridobila podjetnost in hvalevredni pogum posameznikov, katerim pa so morale priti prav še posebne ugodne okoliščine. Drugače pa so ohromele vse moči, ker zakonodajstvo ne more skrbeti zanje in uprava ne more dati na razpolaganje potrebnih sredstev.

Gospodarsko slabejši stanovi, kmetovalec, rokodelc in delavec trpe največ pod tem neopravičljivim zamerjenjem.

To ni vzdržljiv položaj. Pri tem morajo videti država in njeni prebivalci svoje interese, katerih zastavljanje so občutili že doslej dosti težko, takorekoč popolnoma vsemu razpostavljene.

Odkritosrčno prizadevanje vlade, da bi storila z dobrohotnim uslišavanjem na vseh poljih pozabiti žalostne razmere zadnjega časa, je ostalo brezuspešno, njena dosledno izkazana politiška nepristranost ter narodnostna nezavzetost, vsa njena trajna truditev ni

mogla doseči tega, da bi se prišlo zopet do legislativnega dela, odkazanega ljudskemu zastopstvu po državnem temeljnem zakonu. Razpust državnega zbora je postal velevna zahteva.

Vlada polaga volilcem na srce, uvidevati pri novih volitvah, ki se imajo takoj izvršiti, odločno svoje gospodarske interese. S tem bodo pospeševali utrditev države in povišali njeno sposobnost, podpirati prebivalstvo na potu vsestranskega razvitka z obilnim uspehom.

Vlada je zadostila z razpustom drž. zbora, ki ni storil nobenega pozitivnega dela, enemu konstitucionalnih temeljev.

Kolikor resnejše so se razvile razmere, toliko bolj sili volilce dolžnost, imeti pred očmi pomembnost svojega glasu v trenutku, v katerem dobi ljudstvo zastopstvo, ki se ima na novo voliti, za svojo bodočo delavnost odločilno obliko. Volilci bodo imeli odločevati, ali ima neprecenljivo dobro, ki tiči v neprestanosti konstitucionalnih naprav, priti ob vso svojo veljavo na ta način, da te odpovedo vedno z nova vsako praktično delovanje“.

Tako govori vladna izjava. Suhoparna je, a vendar pove dosti. Vlada pozivlja volilce, naj pošljejo v državni zbor take poslance, ki ji ne bodo delali obstrukcije. Da bi se ta vladna želja izpolnila pač ni misliti. Čehi ne bodo dali svojim poslancem nezaupnice, nego jih pošljejo zopet na Dunaj, in bržčas se še pomnoži število tistih, ki bodo delali obstrukcijo. Vladni apel na volilce ne bo imel uspeha, in če Čehi ne bodo sami opustili obstrukcije, tudi novi državni zbor ne bo mogel funkcionirati.

In kaj potem? Dokazano bo, tako pravijo Nemci, da parlamentarizem v Avstriji nima tal, in da se mora umakniti absolutizmu, ki bo seveda nemški in absolutistični. Tudi vlada stoji na tem stališču, kakor kažejo zadnji odstavki njenega komentarja cesarskemu patentu. Ali pri tem ni pozabiti, da je odprta še tretja pot, namreč prememba ustave v smislu avtonomije kraljestev in dežel, in ker je absolutistično vladanje za dlje časa nemogoče, centralistični parlament pa bo ubit, ne bo naposled nič drugega preostalo, kakor da se merodajni krogi odločijo za revizijo ustave.

Politični pregled.

Notranja politika. — Po najnovejših poročilih se bodo vršile volitve v vseh kronovinah, razen Galicije, Dalmacije in Bukovine v dobi od 2. do 15. januarja l 1901. V omenjenih treh kronovinah pa se bodo vršile iste že tekom druge polovice meseca decembra t. l.

Izgredi v Sarajevu. — Na dan proslave 25letnice sultanovega vladanja so bili v Sarajevu precejšnji izgredi. Redarstvo je namreč prepovedalo razsvetljavo, katero so hoteli Mohamedanci napraviti. Okoli 6. ure zvečer so začeli redarji hoditi po hišah in naznanjali, da je razsvetljava prepovedana, ali dosegli so ravno nasprotno, ker v pol uri je bilo mohamedansko mesto sijajno razsvetljeno. Redarstvo je začelo gasiti luči, ali ljudstvo se je temu protivilo in nastali so izgredi. Konečno so se redarji umaknili in pozvali ognjegasce na pomoč, da jim pomagajo pogasiti luči. Tudi sedaj se je razjarjeno ljudstvo uprlo, na kar so prišli trije oddelki vo-

jakov, ki so z nasajenimi bajoneti razkropili množico. Ranjenih je baje mnogo, in bati se je novih izgredov. Ako je vse tako, kakor poročajo, je razvidno iz tega, da v Bosni ni vse tako, kakor ki bi imelo biti, da ne vladajo tam tako krasne razmere, kakor jih zna slikati gosp. Kallay!

Madjarsko nasilstvo nad Slovaki. — Slovaški urednik Pistor je bil po madjarski justici obsojen radi političnega prestopka na 8 mesecev ječe. Ko se je vrnil po prestani kazni v turčanski Sv. Martin, so ga slovaški rodoljubi sprejeli na kolodvoru, in radi tega jih je madjarska sodnija obsodila, ker so s tem činom baje odobraval kaznjivo dejanje. Obsojeni so se pritožili na najvišjo sodnijo, toda ista je kazen še zvišala, ter obsodila: odvetnika Dulo (prej šest tednov) na šest mesecev, pesnika Svetozarja Hurbana (prej 14 dni) na pet mesecev, Blaža Bulo, Pavla Modrona in Andreja Holšana (prej 8 dni) na tri mesece ječe. Ostalih 17 meščanov je dobilo po dva meseca ječe. Tako je govorila madjarska justica v avstro-ogerski državi koncem prosvitljenega XIX. stoletja, ter obsodila uboge Slovake na kazni radi pravega ničā, ali obsodila jih je, ker so Slovaki! Slovani v tostranski polovici so zatirani na vseh koncih in krajih, ali še bolj pa so zatirani naši bratje Slovaki, katere Madjar kar siloma tira v c. kr. ječe samo zato, ker se mu ne dajo na prvi hip pomadjariti ter se kažejo celo sem in tje očito sinove svojega naroda „Glos Naroda“, poljski list, je izrekel, razpravlja o tem dogoku, prav imeniten nasvet, da bi se namreč morali vsi Slovani v državi potegniti za uboge slovaške zatirance ter predložil glede na to dejanje cesarju posebno spomenico, kajti kar se dela s Slovaki celo pod imenom najvišje osebe, presega že vse meje. Tista obsodba nas poučuje o tem neizpodbitno. Želeti je, da se taka nasvetovana spomenica tudi gotovo uresniči.

Kitajsko. — Ruska zunanja politika je doslednja v tem, da ima Kitajska mir, v katerem se more razvijati in napredovati. Nemčija pa bi rada igrala ulogo roparja, česar ji Rusija ne dovoli. Zato se nemški listi togotijo ter dokazujejo, da je nastala v „koncertu velevlastij disharmonija“ in se delajo jako ogorčene radi samovlastnega postopanja Rusije, kakor bi bila Rusija komu odgovorna za to, da ne mara nadaljevati klanja in pustošenja po Kitajskem ter noče svojega vojaštva pošiljati v smrt brez vzroka. Resnica je, da je dosegla nemška državna umetnost, zlasti politika Viljema II. na Kitajskem velik fiasko. Velevlast, ki je hujskala za vojno, je bila Nemčija, nemški poslanik pl. Ketteler je najbolj žaljivo postopal proti Kitajcem, in nemški protestantski misijonarji so provzročili največ nevolje med narodom Nemčija in njen cesar sta v prvi vrsti zakrivila nemire na Kitajskem, a potem klicala na maščevanje ter prelivanje krvi. Velevlast, ki je vedno svetovala k zmernosti in miroljubju pa sta bila slovanska, absolutistična Rusija in njen car. Nemški cesar je spustil celo serijo krvoločnih govorov v svet ter zabičeval vsakemu oddelku vojakov, naj jim bodo Atilove čete vzor ter naj ne dajo Kitajcem nikakega pardona. Rusija in Japonska pa bodeda s svojo mirno, taktno politiko dosegli več kakor Nemčija, a vrhu tega jima bode Kitajska kot svojima prijateljema še hvaležna. Nemčija bo imela le velikanske stroške, a poleg moralne škode — sijajno blamažo. Končno pa bode še nemški drž. zbor povedal svoje mnenje nemški diplomaciji, ki meče milijone proč za nič in za nič, ne da bi prej vprašala zastopnike davkoplačevalcev, ali so s tem zadovoljni. Govori se, da je nemški cesar po neki paradi pri obedu častnikom dejal, da Nemčija Pekina ne izpusti iz rok, če bi b'lo treba mobilizirati vse kore. Član ruskega zunanjega urada profesor Martens je izdal brošuro, ki je kot mnenje vplivnega ruskega politika napravila na evropske politike precejšen utis, in kateri povzame nastopne misli: Nujno potrebno je, da krščanske velevlasti opuste misel, da je mogoče prepričati Kitajce o pre-